

Балалардың ғаламтор желісіндегі қауіпсіз мінез-құлқы (ата-аналарға арналған жаднама)

ҒАЛАМТОР:

Жағымды жақтары?

Жағымсыз жақтары?

СҰРАҚТАРҒА ЖАУАП БЕРІҢІЗДЕР:

- ✓ Ғаламтор бізге қандай жақсы нәрселер береді? Пайдасы қандай?
- ✓ Бала ғаламтор желісінде болғанда оған қандай қауіптер кездесуі мүмкін?

Ғаламтор: жақсы ма, жаман ба?

ЖАҚСЫ	ЖАМАН
Оқуда көмек береді	Ұнамсыз сайттар,, контент
Ал да, жаса	Алаяқтар
Музыка	Арам ниетті қаскүнемдер
Мультфильмдер, фильмдер	Кибербуллинг
Дамытушы ойындар	Тәуелділік
????	????

Неліктен балаларда Ғаламторға тәуелділік тым тез пайда болады?

- ✓ Баланың психикасы жеткілікті дәрежеде орнықты емес
- ✓ Ересектерге қарағанда балалардың тәжірибесі әлі жеткіліксіз
- ✓ Виртуалды әлем шынайы өмірде жетіспейтіннің бәрін береді.

Балаңызда тәуелділік қалыптаса бастағанын қалай білуге болады?

- ✓ компьютердің жанында тамақтанады, шай ішеді, сабағын оқиды;
- ✓ компьютердің жанында кем дегенде бір түн өткізді;
- ✓ сабақтан қалды, себебі, компьютердің алдында отырды;
- ✓ үйге келе сала бірден компьютердің алдына отырады;
- ✓ тамақ ішуді, тісін тазалауды ұмытып кетті (бұрын ондай ештеңе байқалмаған);
- ✓ егер компьютер бұзылып қалса, көңіл-күйі нашар, ашушаң болып кетеді;
- ✓ компьютердің алдына отыруға тыйым салса, жанжалдасады, қоқан-лоқы көрсетеді, бопсалайды.

Егер жоғарыдалардың төрт-бесеуіне «иә» деп жауап берсеңіздер, психологқа жүгініп, балаға көмек көрсеткен жөн

Желідегі қауіп - кибербуллинг

- Кибербуллинг – Ғаламтор технологияларының көмегімен жүзеге асыралатын қудалау түрі.

Оның түрлері сан-алуан – тіл тигізу, бопсалау, қоқан-лоқы көрсету, жала жабу, алымсақтық.

ШЫҒАРЫП ТАСТАУ

баланы барлық ортақ онлайн-әңгімелерден шығарып тастау

ХЕЙТИНГ

нақты бір адамға бағытталған комментарий және хабарлама түріндегі негізсіз сын айту

КИБЕРСТАЛКИНГ

құрбанды қудалау мақсатымен гаджеттерді пайдалану, құрбанға және оның отбасы мүшелеріне үздіксіз қоқан-лоқы көрсету

ТРОЛЛИНГ

құрбанды келемеждеу мақсатымен веб-сайттарда, әлеуметтік желілердің парақшаларында агрессияға толы ақпарат жариялау

ГРИФИНГ

басқалардың ойыннан рахат алуына кедергі жасау мақсатымен онлайн ойындарда онлайн ойыншыларды қудалау

Балалар бізге кибербуллинг туралы АЙТПАЙДЫ

балалардың 58%
кибербуллингке тап
болады

тек 17% ғана құдаланған
жағдайда ата-анасына
жүгінуге дайын

тек 3% ғана мұғалімдердің
көмегіне жүгінуге дайын

58% ересектер балаға көмектесу үшін араласуға мәжбүр болған

13% виртуалды жанжалдар шынайы жанжалдарға ұласқан

7% жәбірленушілер ауыр психологиялық зақым алған, орын алған оқиғаға қатысты ұзақ уақыт бойы уайымдаған

26% ата-аналар кибербуллинг туралы әлдеқайда кеш, оқиған орын алған соң барып қана білген

- **Кибербуллинг салдары** — депрессия мен агрессиядан бастап, суицид жасау әрекеттері мен тіпті өзіне қол салуға дейін...
- Көбінесе ата-аналар осындай мәселелер туралы тым кеш біліп жатады: балалар ата-аналарын өз киберкеңістігіне кіргізгісі келмейді және олармен желіде не болып жатқанның барлығын жасырады.

Бала (жасөспірім) кибербуллинг құрбанына айналғанының негізгі белгілері:

- ✓ көңіл-күйі өзгерген, үріккен, мазасы кеткен
- ✓ мұңая түскен
- ✓ қоғамдық шараларға, спорттық секцияларға және т.б. барудан қашқақтайды
- ✓ ұялы құрылғыларды бұрынғыдан сирек қолдана бастады
- ✓ жаңа хабарлама келгені туралы дыбыстық белгілерге жағымсыз қарай бастады
- ✓ мінез-құлқы, әсіресе, Ғаламтормен жұмыс жасау саласында өзгеріп кетті
- ✓ әлеуметтік желілердегі парақшаларын өшіріп тастады
- ✓ сізге желіде балаңыздың қатысы бар қорлайтын немесе кемсітетін суреттер және хабарламалар кез болды
- ✓ долылық пен өшпенділік сезімдері пайда болды
- ✓ қорқыныш – алаңдау үшін әрдайым жеткілікті себеп. Егер бала үнемі қорқып жүргендей көрінсе, ол кибербуллинг құрбанына айналғаны әбден мүмкін. Аталған белгілер басқа түйіткілді мәселелерді сипаттауы да мүмкін. Бірақ, кибербуллинг ықтималдылығын бірінші кезекте анықтап, шешіп алу қажет

Баланың (жасөспірімнің) көңіл-күйіндегі қзақ уақытқа созылатын кез-келген оқыс өзгеріс – ата-ана үшін дабыл белгісі!!!

**АТА-АНА РЕТІНДЕГІ БІЗДІҢ МІНДЕТІМІЗ –
ҒАЛАМТОР РЕСУРСТАРЫН ҚАУІПСІЗ
ПАЙДАЛАНУДЫ ҮЙРЕТУ**

Ата-аналарға не істеу керек?

ТӘСІЛ № 1:

Қатаң қадағалау және шектеу

- ✓ Өкінішке орай, бұл тәсіл балаңыздың ашуын және наразылығын тудыруы мүмкін. Өздеріңіз білесіздер, тыйым салынған жеміс тәтті көрінеді.
- ✓ Үйде Ғаламторға еркін кіру мүмкіндігінен айырылған бала қадағалау мен тыйымды айналып өту үшін басқа мүмкіндіктер тауып алуы ықтимал.

ТӘСІЛ № 2:

Баланың сеніміне кіру және оның Ғаламтордағы істерінен хабардар болу

- ✓ Балаға нағыз және адал дос болыңыз.
- ✓ Егер оған сізбен шынайы өмірде қызықты болса, онда виртуалды өмірде уақыт өткізгісі келмейтін болады.

Егер үрейлі белгілерді байқасаңыз (кибербуллинг)

- ✓ Баланың сезімдерін елеусіз қалдырмаңыз
- ✓ Болып жатқан жайтқа шынайы қызығушылық білдіріңіз
- ✓ Баламен күнделікті сөйлесіңіз және қолдау көрсетіңіз
- ✓ Баланың көңіл-күйін және мінез-құлқын мұқият бақылаңыз
- ✓ Балаға сіздің көмегіңізге жүгіне алатынын, сізге және осындай жағдайларда кәсіби көмек көрсететін адамдарға сенім арта алатынын жеткізіңіз;
- ✓ Баланы буллинг және кибербуллинг жайттары туралы ересектерге айтуға үйретіңіз.

Егер балаңыз кибербуллингке тап болса:

- үшінші тұлғаны (педагогты, мектеп әкімшілігін) қатыстыра отырып, жанжалды баланың заңды өкілімен реттеуге тырысыңыз
- скриншоттар түрінде кибербуллинг дәлелдерін қоса тіркей отырып, сот органдарына/полицияға жүгініңіз

Анықтап алыңыз: балаңыз кибербуллингке тап болды ма, әлде өзі қудалауды бастап отыр ма!

Егер балаңыздың мінез-құлқында қандай да бір өзгерістерді байқасаңыз, психологтың немесе басқа маманның көмегіне жүгініңіз.